



Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant Izzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(4), 2449 – 2461. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1680578



Görme Engelli Bireylerin Şehir Hayatında Karşılaştıkları Sorunların Belirlenmesi: Bolu Örneği

Problems Encountered by with Individuals Visual Impairment People in City Life: Bolu Province
Example

Hasan Hüseyin YILDIRIM¹ 

Geliş Tarihi (Received): 20.04.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 31.10.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2025

Öz: Bu araştırmanın amacı, hızlı göç ve kentleşme sürecinin etkisi altında bulunan Bolu'daki, görme engelli bireylerin şehir yaşamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin deneyimlerini ve görüşlerini belirleyerek bu bireylerin yaşadığı zorlukları daha iyi anlamaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda Bolu il merkezinde yaşayan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 14 görme engelli birey araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda görme engelli bireylerin şehir hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri dört ana tema altında toplanmıştır. Bu temalar; "istihdam ve maddi olanakların düşüklüğü", "erişilebilirlik", "sosyal etkinlik eksikliği" ve "beklenti ve öneriler" şeklindedir. Araştırmanın sonucunda, görme engelli bireylerin, genel olarak erişilebilirlik konusunda olumsuz düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra caddelerdeki erişim sınırlılığı, bağımsız hareket etmeye engel düzenlemeler gibi olumsuz görüşler dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan görme engelli bireyler, şehirdeki istihdam olanaklarının ve aldıkları engelli maaşlarının yetersiz olduğunu ve sonuç olarak görme engelli bireylerin sosyalleşme, arkadaşları ile eğlenceli vakit geçirme gibi maddi-manevi ihtiyaçlarının karşılanamadığını belirtmişlerdir. Son olarak gelecekte ve uygulamaya yönelik olarak yapılacak araştırmalarda, ilin mülki amirlerinin, eğitimcilerin, görüşlerinin alınması ve görme engelli bireylerin şehir hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin amaca uygun düzenlemeler yapılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli, Bolu, Engellilik, Şehir hayatı sorunları.

&

Abstract: The aim of this study is to understand the challenges faced by individuals with visual impairment living in the city of Bolu, which is affected by rapid migration and urbanization. The research adopts a qualitative case study approach. Participants were selected using purposive sampling. In this context, 14 visually impaired individuals living in the city center of Bolu, known for its natural beauty and frequent migration, and who voluntarily agreed to participate, were included in the study. Data were collected through semi-structured interview questions and analyzed using content analysis. The findings were categorized under four main themes: limited employment and financial opportunities, lack of accessibility, lack of social activities, and expectations and suggestions. The study revealed that visually impaired individuals generally have negative opinions about accessibility. They mentioned problems such as limited access on streets and barriers to independent movement. Additionally, participants stated that job opportunities and disability pensions were inadequate, which in turn prevented them from fulfilling social and recreational needs both financially and emotionally. As a result, it is suggested that future research include the views of local authorities and educators, and that appropriate adjustments be made in urban planning to address the problems experienced by visually impaired individuals in city life.

Keywords: Visual impairment, Bolu, Disability, City life problems.

Atıf/Cite as: Yıldırım, H. H. (2025). Görme engelli bireylerin şehir hayatında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi: Bolu örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(4), 2449-2461, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1680578

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant Izzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Arş. Gör. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, hhyildirim96@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5125-8069>

1. GİRİŞ

Engellilik, bireyin sağlık durumu ile çevresel ve kişisel faktörler arasındaki etkileşimden kaynaklanan kısıtlayıcı unsurları kapsayan, çok boyutlu ve bütüncül bir çerçevede ele alınan şemsiye bir kavramdır [World Health Organization (WHO), 2011]. Sosyolojik perspektiften bakıldığında, engelli bireyler yalnızca patolojik koşullar temelinde değil, aynı zamanda toplumsal baskılar ve erişilebilirlik sorunları çerçevesinde değerlendirilmektedir (Çarkçı, 2011). Küresel ölçekte yapılan araştırmalar, dünya genelinde 100 milyondan fazla engelli bireyin bulunduğunu ortaya koymaktadır (WHO, 2011). Engellilik durumu, bireylerin karşılaştıkları farklı engel türlerine göre sınıflandırılmaktadır. Türkiye'de yürürlükte olan yasal düzenlemelere göre engellilik kategorileri şu şekilde belirlenmiştir: sürekli hastalıklar, görme engelliliği, ortopedik engellilik, işitme engelliliği, dil ve konuşma güçlüğü, otizm, özel öğrenme güçlüğü, zihinsel engellilik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile kas ve sinir sistemi yetersizliklerine bağlı engellilik [Çakıroğlu, 2016; Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği (ÖEHY), 2020].

Bu kategoride sınıflandırılan görme engelliliği, dünya genelinde en yaygın engel türlerinden biri olarak kabul edilmektedir (WHO, 2011). Dünya Sağlık Örgütü'nün (2021) verilerine göre, yaklaşık 2,2 milyar insanın yakın veya uzak mesafeden görme engeli yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu bağlamda, görme engelli bireylerin toplumsal yaşamda önemli boyutta zorluklarla karşılaştığı düşünülebilir. En temel sorunlardan biri, bu bireylerin üretim süreçlerinden dışlanmalarıdır. Engelli bireyler, iş başvurularında dezavantajlı bir konumda bulunmakta, fiziksel sınırlılıkları nedeniyle sıklıkla "çalışamaz" olarak nitelendirilmekte ve istihdam fırsatlarından yeterince yararlanamamaktadırlar. İşsizlik, bireyin üretkenliğini ortaya koyamaması ve ekonomik bağımsızlığını kazanamaması gibi sorunlara yol açarak engelli bireylerin toplum içindeki sosyal gücünü sınırlandırmakta ve sosyal ilişkilerde fırsat eşitliğini engellemektedir (Çarkçı, 2011; Kanyılmaz-Polat vd., 2020). Bu durum, görme engelli bireylerin toplumsal hayattan uzaklaşmasına ve sosyal izolasyona maruz kalmalarına neden olmaktadır. Günlük yaşam etkinliklerini bağımsız şekilde sürdüremeyen görme engelli bireyler, sosyal etkileşimlere yeterince zaman ayıramamakta ve toplumun bir parçası olarak kendilerini hissetmekte güçlük çekmektedirler. Sonuç olarak, bu da görme engelli bireylerin, yaşadıkları toplumla bütünleşememelerine sebep olmaktadır (Atıcı, 2007; Arıkan, 2001).

Görme engelli bireyler, çevresel koşulların uygunsuz olması nedeniyle düşme, çarpma ve yaralanma gibi risklerle daha sık karşılaşmaktadır (Bezyak vd., 2017; Boadi-Kusi vd., 2024; Casey vd., 2013). Özellikle kent içi altyapının engelli bireylerin hareketine uygun şekilde düzenlenmemesi, bu riskleri artıran temel etmenlerden biridir. Caddelerde ve sokaklarda yer alan düzensiz kaldırımlar, uygun olmayan eğimli rampalar ve açık kuyular, görme engelli bireyler için ciddi yaralanma ve hatta ölüm riski oluşturabilmektedir. Bunun yanı sıra, kaldırımların ortasına yerleştirilen elektrik direkleri, aydınlatma direkleri, beton bloklar, ağaçlar ve ticari tezgahlar gibi engeller, bu bireylerin bağımsız hareket etmelerini zorlaştırmaktadır.

Görme engelli bireyler için karşıdan karşıya geçiş eylemi, bağımsız hareketin önündeki en kritik fiziksel ve psikolojik engellerden biridir. Trafik ışıklarında görme engellilere yönelik sesli uyarı sistemlerinin sayısının yetersiz olması, özellikle büyükşehirler dışında bu bireyler için güvenli geçiş imkanlarını kısıtlamaktadır. Ayrıca, sürücülerin engelli bireylere geçiş önceliği tanıma eğiliminde olmamaları, trafik kazalarına yol açabilecek bir diğer faktördür. Görme engelli bireylerin bağımsız hareket edebilme kapasitelerinde belirli sınırlılıklar bulunmasına rağmen, eğitim süreçlerinde normal sınıflara entegre edilmeleri hedeflenmektedir. Ancak, Türkiye'de bu entegrasyonun sağlanması konusunda yeterli destek ve ilginin bulunmaması, sürecin etkinliğini düşürmekte ve görme engelli bireylerin eğitime eşit erişimini zorlaştırmaktadır (Arslan vd., 2014; Okur & Demir, 2019; Özgür, 2004).

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın genel amacı görme engelli bireylerin şehir yaşamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu doğrultuda, araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt bulunması amaçlanmaktadır.

1. Şehir yaşamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görme engelli bireylerin görüşleri nelerdir?
2. Şehir yaşamında karşılaştıkları sorunların çözümlerine yönelik görme engelli bireylerin görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın önemi

Türkiye'de görme engelli bireylerin toplumsal hayata tam katılımını desteklemek amacıyla bütçe ve şehircilik planlarında çeşitli düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen, bu önlemler engelli bireylerin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamaktan uzaktır (Arslan vd., 2014). Engelli bireylere sağlanan maddi desteklerin yetersizliği devam etmekte olup kent içi altyapının da engelli dostu bir şekilde düzenlenmediği görülmektedir. Kaldırımların, caddelerin ve sokakların düzensizliği, yetersiz sokak aydınlatması, sesli uyarı sistemi bulunmayan trafik ışıkları ve toplu taşıma araçları ile alışveriş merkezlerinin erişilebilirlik açısından uygun tasarlanmaması, görme engelli bireylerin hareket özgürlüğünü kısıtlayan başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Bu sorunların temel nedenlerinden biri, bütçe ve şehir planlaması süreçlerinde engelli bireylerin görüşlerine yeterince yer verilmemesidir. Engelli bireylerin fiziksel erişilebilirlik ve sosyal katılım ihtiyaçları dikkate alınmadan gerçekleştirilen kent planlama uygulamaları, bu bireylerin kent yaşamına eşit katılımını sistematik olarak engellemektedir. Dolayısıyla, birçok şehir, görme engelli bireyler açısından erişilebilirlikten yoksun olup onların günlük yaşam faaliyetlerini bağımsız bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli koşulları sağlayamamaktadır (Arslan vd., 2014; Özteke-Kozan vd., 2018).

Bu şehirlerden biri de Bolu'dur. Bolu, doğal güzellikleriyle tanınan, sanayi yatırımları ve büyük şehirlere yakınlığı nedeniyle sürekli göç alan ve hızla artan nüfusu ile dikkat çeken bir şehirdir. Bu çalışmada, görme engelli bireylerin Bolu'da kent yaşamında karşılaştıkları zorluklar ele alınmış ve bu bireylerin deneyimlerine dayalı olarak mevcut durumlar analiz edilmiştir. Bir şehrin yaşanabilirlik düzeyinin artırılması, özellikle çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelli bireyler gibi grupların sosyal hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanabilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Engelli bireylerin kamusal alanlara diğer bireylerle eşit düzeyde erişim sağlayabilmesi, kent planlamasında göz önünde bulundurulması gereken kritik bir unsurdur. Bu noktadan hareketle araştırmanın temel amacı, Bolu'da yaşayan görme engelli bireylerin kent yaşamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemek ve bu deneyimleri derinlemesine anlamaktır. Araştırma bulgularının, engelli bireylerin ihtiyaçlarına duyarlı kent planlama politikaları ve sosyal hizmet modellerinin geliştirilmesine kuramsal ve pratik açıdan katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma, görme engelli bireylerin Bolu kent yaşamında karşılaştıkları sorunları derinlemesine incelemek amacıyla tasarlanmış nitel bir araştırmadır ve araştırma deseni olarak durum çalışması yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırmalar, doğal ortamda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama teknikleri kullanılarak algı ve olayları gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya koymayı amaçlayan bilimsel süreçler olarak tanımlanmaktadır (Creswell, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2018). Bogdan & Biklen'e (1998) göre durum çalışmaları, belirli bir bireyi veya bir topluluğu inceleyebileceği gibi, bu birey veya topluluğun belirli bir süreç içerisindeki durumunu analiz etmeye de odaklanabilmektedir. Bu doğrultuda, araştırma kapsamında Bolu'da yaşayan görme engelli bireylerin kent yaşamında karşılaştıkları zorluklar detaylı bir şekilde ele alınmış ve bu bireylerin yaşadığı deneyimler üzerinden kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Bolu'da ikamet eden 14 görme engelli birey oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, belirli öğrenme durumlarını derinlemesine analiz edebilmek amacıyla, önceden belirlenen kriterlere uygun bireylerin seçilmesini içeren bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Bu araştırmada, katılımcıların seçiminde üç temel ölçüt dikkate alınmıştır: görme engelli olma, Bolu'da ikamet etme ve çalışmaya gönüllü olarak katılma. Çalışmaya katılan 14 bireyin sekizi erkek, altısı kadın olup yaş aralığı 16 ile 54 arasında değişmektedir. Katılımcıların tamamının en az ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmada etik ilkelere uygun olarak gizliliğin sağlanması amacıyla katılımcıların kimlik bilgileri anonimleştirilmiş ve bireyler A1, A2, ... A14 şeklinde kodlanmıştır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Bu araştırmada veri toplama süreci, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme sorularının oluşturulması sürecinde ilgili literatür taranmış ve elde edilen bilgiler doğrultusunda, görme engelli bireylerin Bolu'daki kent yaşamında karşılaştıkları sorunlar, beklentileri ve önerilerine yönelik sorular hazırlanmıştır. Görüşme formunun geçerliliğini ve kapsam bütünlüğünü sağlamak amacıyla, hazırlanan sorular bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, üç alan uzmanı ve bir deneyimli nitel araştırmacının değerlendirmesine sunulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda nihai hale getirilmiştir. Formda, araştırmanın amacı ve elde edilen verilerin hangi amaçlarla kullanılacağına dair bilgilendirme bölümü de yer almıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunu ve kullanılacak soruları gözden geçirip düzenleyebilmek için, görüşmeler öncesinde, çalışma grubu dışında gönüllü bir katılımcı ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonucunda, soruların açık ve anlaşılır olduğu belirlenmiş ve veri toplama aracında herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek duyulmamıştır. Araştırmadaki tüm görüşmeler, araştırmacı tarafından yüz yüze yürütülmüş olup her bir görüşme 15 ila 20 dakika arasında sürmüştür. Yapılan değerlendirme sonucunda, görüşmelerin ortalama 17 dakika sürdüğü tespit edilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Bu araştırmada, elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Yıldırım & Şimşek'e (2018) göre içerik analizinin temel amacı, toplanan verilerin açıklanmasına olanak sağlayacak kavram ve ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda, içerik analizi süreci, benzer verilerin belirli bir kavram veya konu çerçevesinde gruplanmasını, düzenlenmesini ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde yorumlanmasını içermektedir. Veri toplama sürecinin tamamlanmasının ardından, verilerin doğruluğunu ve tutarlılığını sağlamak amacıyla her bir araştırmacı tarafından veriler birden fazla kez incelenmiştir. Daha sonra, bu veriler sadeleştirilmiş, anlamlı kodlar oluşturulmuş ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kodlama anahtarları karşılaştırılmıştır. Kodlama sürecinin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla, kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Bu hesaplama, Miles & Huberman (1994) tarafından önerilen $[Güvenirlik = \frac{Görüş\ birliği}{(Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı)}] \times 100$ formülü kullanılarak gerçekleştirilmiş ve kodlayıcılar arası uyum oranının %90 olduğu tespit edilmiştir. Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra, belirlenen kodlar uygun temalar altında gruplandırılmış ve nihai bulgular doğrudan alıntılar ile desteklenerek sunulmuştur.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Yıldırım & Şimşek'e (2018) göre araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla uzun süreli etkileşim, derinlemesine veri toplama, katılımcı incelemesi ve uzman değerlendirmesi gibi çeşitli stratejiler uygulanabilmektedir. Bu çalışmada, geçerliliği ve güvenilirliği artırmak amacıyla uzman değerlendirmesi yöntemine başvurulmuştur. Uzman değerlendirmesi iki farklı şekilde gerçekleştirilebilmektedir. İlk yöntemde, araştırmacı ve uzmanlar toplantı yaparak araştırmanın tüm sürecini sözlü olarak değerlendirmektedir. Bu süreçte, araştırmacılar topladıkları verileri ve elde ettikleri sonuçları sunarak metodolojik yaklaşımlarının geçerliliğini uzman rehberliğinde gözden

geçirmektedirler. Uzmanlar, araştırma süreciyle ilgili sorular yöneltmekte, ham verileri incelemekte ve analizleri değerlendirmektedir. Bu sürecin sonunda, araştırmanın uygunluğu hakkında geri bildirim sağlanmaktadır.

İkinci yöntemde ise araştırmacılar, çalışmanın tasarımı, analizi ve toplanan tüm ham verileri içeren belgeleri uzmana iletmektedir. Uzman, çalışmayı detaylı bir şekilde inceleyerek analiz süreçlerinin ve veri toplama tekniklerinin uygunluğunu değerlendirmekte ve araştırmacılara geri bildirim sunmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada ikinci yöntem uygulanmıştır. Araştırmacılar, özel eğitim araştırmaları, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile nitel veri toplama teknikleri konusunda uzmanlaşmış bir akademisyene, araştırmayla ilgili tüm belgeleri sunmuştur. Uzman, gerçekleştirdiği incelemeler sonucunda, araştırmanın tasarımının, analiz süreçlerinin ve veri toplama tekniklerinin bilimsel açıdan uygun olduğunu teyit etmiştir.

2.6. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

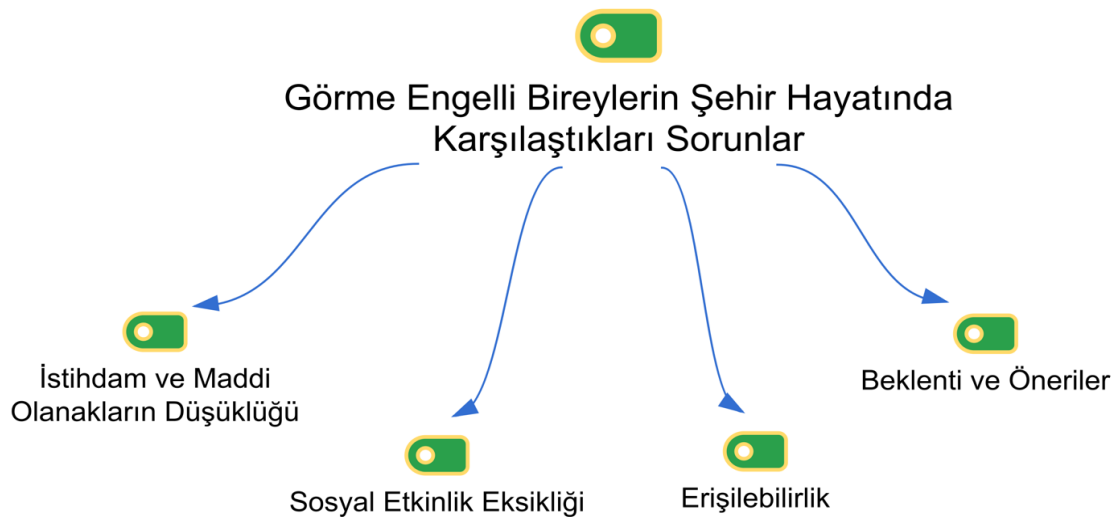
Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 03.04.2025

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2025/174

3. BULGULAR

Verilerin analizi sonucunda araştırmaya katılan görme engelli bireylerin görüşleri dört ana tema altında toplanmıştır. Görme engelli bireylerin şehir hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin ortaya çıkartılan temalar Şekil 1’de görülmektedir.



Şekil 1. Görme engelli bireylerin şehir hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin temalar

Sosyal Etkinlik Eksikliği

Araştırmaya katılan görme engelli bireyler, kentsel yaşamda karşılaştıkları sorunlar bağlamında, sosyal etkinlik olanaklarının yetersizliğine dair çeşitli tespitler paylaşmışlardır. Görme engelli bireylerden on dördü, şehirde sosyal etkinliklerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. İki birey ise sosyal etkinliklere iştirak edebildiklerini ve bu etkinliklerin kendileri için yeterli olduğunu bildirmişlerdir. Bunun yanı sıra, katılımcıların büyük bölümü toplumsal yaşama dahil olamamaları nedeniyle sosyal izolasyon yaşadıklarını ve kendilerini içe kapanmaya zorunlu hissettiklerini ifade etmiştir. Bu temayı destekleyen katılımcı ifadelerinden bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Yurt içi ve yurt dışı gezileri, piknik organizasyonları gibi etkinlikler pek yapılmıyor yapılırsa da haberimiz olmuyor ve biz de katılamıyoruz.” (A11)

“Yaşadığımız yoksulluğun sosyal faaliyetlere katılamamamızdaki en önemli sebep olduğunu düşünüyorum.” (A7)

“Engelliler günü gibi özel gün ve haftalar dışında toplumda görülmediğimiz için sosyal etkinliklerden de mahrum kalıyoruz.” (A9)

“İlimizde gerçekleştirilen konser, konferans, gezi vb. etkinliklere fırsat buldukça katılmaya çalışıyoruz.” (A10)

İstihdam ve Maddi Olanakların Düşüklüğü

Araştırmaya katılan görme engelli bireyler, kentsel yaşamda karşılaştıkları temel sorunlardan biri olarak istihdam olanaklarının kısıtlılığını ve ekonomik zorlukları göstermişlerdir. Görme engelli bireylerin tamamı, istihdam ve maddi olanakların yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Katılımcılar, çalışma isteklerine ve yeterliliklerine rağmen istihdam fırsatlarından dışlandıklarını ifade etmiş; engellilik durumları nedeniyle işverenlerin önyargılı tutumlarıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin görme engelli katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“İşverenlerin bizim vereceğimiz işleri kör bir çalışan yapamaz bakış açısına sahip olduklarını düşünüyorum.” (A14)

“Bizim de anlayacağımız işler olmasına rağmen işveren ve çalışanlar önyargılı olarak istihdam dışına itilmemize neden oluyorlar.” (A2)

“Şehrimizin küçük olmasından dolayı iş olanakları da sınırlı oluyor ve işsizlik sorunumuz devam ediyor.” (A5)

“Maddi olanaklarımız düşük olduğu için bazen istesek de sosyal etkinliklere ve gezilere katılamıyoruz.” (A8)

Erişilebilirlik

Katılımcılar, kent yaşamında karşılaştıkları erişilebilirlik sorunlarına ilişkin önemli tespitler sunmuşlardır. Görme engelli bireylerin on ikisi, kent içi erişilebilirlik ve ulaşım olanaklarının yetersiz olduğunu vurgularken dördü ise belediye tarafından cadde ve sokaklarda yürütülen erişilebilirlik çalışmalarından memnuniyet duyduklarını belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar, inşaat malzemelerinin rastgele bırakılmasının hareketliliği kısıtladığını, kılavuz yüzey eksikliklerinin, sinyalizasyon ve işaretleme yetersizliğinin kaza ve yaralanma riski oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu temaya ilişkin görme engelli katılımcıların görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Şehrin bazı noktalarında caddelerde sinyalizasyon ve işaretlemeler eksik veya hiç yok maalesef.” (A4)

“Yapılan inşaatlar ve yol çalışmalarında her zaman malzemelerinin ya gelişigüzel konulması ya da yol ortasına molozların konulması gibi bizim ulaşım durumlarımızı zora sokuyor.” (A6)

“Eskiye kıyasla caddelerde kör insanları da düşünerek düzenlemeler yapılması bizleri memnun ediyor.” (A8)

Beklenti ve Öneriler

Katılımcılar, kentsel yaşamda karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik beklenti ve önerilerini sistematik biçimde dile getirmişlerdir. Katılımcılar; farkındalık, ulaşım ve sosyal desteğe yönelik beklenti ve önerilerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların önerileri temel olarak üç başlıkta toplanmıştır: işverenler ve toplum genelinde görme engelli bireylerin istihdam edilebilirliğine yönelik farkındalığın artırılması,

ulaşım ve fiziksel erişilebilirlik sorunlarının sistematik çözümü ile bu bireylere yönelik maddi ve psikososyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi. Bu temaya yönelik katılımcı görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Bir işe başvuru yaptıktan sonra görme engelli ise bu işi yapamaz gibi olumsuz yaklaşımları kaldırması lazım işverenlerin.” (A3)

“Ulaşım ve erişim gibi yaşadığımız sorunlara çözüm getirilmesi gerekiyor.” (A7)

“Sadece belli günlerde değil her zaman yanımızda olmalılar.” (A12)

“Belediye ve valiliğin bizlere ayrıca maddi destek vermesi lazım. Devletin de engelli maaşına zam yapması lazım.” (A1)

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Görme engelli bireylerin şehir hayatında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış olan bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler dört ana tema altında toplanmıştır. Bu temalar sosyal etkinlik eksikliği, istihdam ve maddi olanakların düşüklüğü, erişilebilirlik ve beklenti ve önerilerdir.

Araştırma bulgularına göre, görme engelli bireylerin istihdam ve maddi olanaklarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çalışma hayatına katılmak isteyen bireyler, iş başvurularında işverenlerin olumsuz tutumlarıyla karşılaşmakta ve bu durum, başvuruların genellikle sonuçsuz kalmasına neden olmaktadır. Bu bulgular, görme engelli bireylerin karşılaştığı en temel sorunlardan birinin istihdam olanaklarının yetersizliği ve ekonomik güçlükler olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu sonuçlar, Çarkçı (2011) ve Kanyılmaz-Polat vd. (2020) tarafından yürütülen çalışmalarla örtüşmektedir. Bu bağlamda, görme engelli bireylerin istihdam edilmesine yönelik yeni politikaların geliştirilmesi, işverenlerin engelli istihdamı konusunda teşvik edilmesi ve engelli maaşlarında iyileştirmeler yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre görme engelli bireylerin sosyal etkinliklere katılımında ciddi eksiklikler bulunduğu ve bu durumun, bireylerin toplumsal hayata yeterince uyum sağlayamamalarına yol açtığı belirlenmiştir. Sosyal etkinliklerin yetersizliği nedeniyle, görme engelli bireylerin toplumsal etkileşimden uzaklaştıkları ve bireysel izolasyona yönelmek zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular, Arslan vd. (2014) ve Kanyılmaz-Polat vd. (2020) tarafından yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Söz konusu çalışmalarda, engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımını artırmak için sosyal etkinliklerin çeşitlendirilmesi ve sürdürülebilir hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, görme engelli bireylerin toplumsal bağlarını güçlendirmek ve sosyal hayata aktif katılımlarını teşvik etmek amacıyla sosyal etkinliklerin sayısının artırılması ve sosyal etkinliklerin erişilebilir hale getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları, görme engelli bireylerin kentsel yaşamda erişilebilirlik temelinde karşılaştığı engelleri açıkça ortaya koymakta ve kentlerin evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda kapsayıcı bir yaklaşımla yeniden düzenlenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle, sinyalizasyon ve işaretlemelerin yetersizliği görme engelli bireyler için önemli bir risk oluşturmakta ve günlük yaşamlarını ciddi ölçüde zorlaştırmaktadır. Bu bulgu, Arslan vd. (2014) ve Beyzak vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada da vurgulanmış olup görme engelli bireylerin kent yaşamında karşılaştıkları temel sorunlardan birinin yetersiz işaretlemeler olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda elde edilen bulgular, inşaat malzemelerinin düzensiz bir şekilde bırakılmasının ve yol düzenlemelerinin dikkatsiz yapılmasının, görme engelli bireylerin hareket kabiliyetini kısıtlayan önemli nedenler arasında olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bazı belediyelerin görme engelli bireyler için daha erişilebilir düzenlemeler yapmaya başlaması, bu alanda olumlu gelişmelerin yaşandığını göstermektedir. Kentlerin

erişilebilir kılınması, salt fiziksel düzenlemelerle sınırlandırılmamalı; toplumsal bilinçlendirme kampanyaları ve farkındalık artırıcı sistematik girişimleri de kapsamalıdır. Söz konusu eksikliklerin giderilmesi hâlinde, tüm bireylerin kent yaşamına eşit katılım sağlayabileceği kapsayıcı ve erişilebilir bir kentsel çevrenin inşa edilebileceği öngörülmektedir.

Araştırma sonuçları, görme engelli bireylerin şehir yaşamında karşılaştıkları sorunlara yönelik beklenti ve önerilerinin, işveren ve toplum farkındalığının artırılması, ulaşım ve erişim problemlerinin çözülmesi ve maddi-manevi destek mekanizmalarının güçlendirilmesi yönünde şekillendiğini ortaya koymuştur. Literatürde, Akıncı ve Sönmez (2015), Boadi-Kusi ve ark. (2024), Pehlivanoglu (2012) ile Şat ve Göver (2017) tarafından yapılan çalışmalarda; engelli bireyler için erişilebilirlik hizmetlerinin sağlanmasının merkezî ve yerel yönetimlerin temel sorumlulukları arasında yer aldığı ortak şekilde vurgulanmıştır. Ayrıca, Özteke-Kozan vd. (2018), kent sakinlerinin engelli bireylere yönelik tutum ve davranışlarında olumlu değişim sağlanması için kamu spotları gibi kitlesel iletişim araçlarıyla farkındalık çalışmaları yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, araştırma bulgularının literatür ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Engelli bireylerin toplumsal yaşama eşit ve bağımsız bir şekilde katılımını sağlamak için erişilebilirlik hizmetlerinin geliştirilmesi, farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması ve sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi kritik önem taşımaktadır.

Bu çalışma, görme engelli bireylerin kentsel yaşamda karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla tasarlanmış olup araştırma bulguları ışığında hem ileriiki çalışmalar hem de uygulama alanı için öneriler geliştirilmiştir. İlerleyen çalışmalar kapsamında, çoklu yetersizliği bulunan görme engelli bireylerin de görüşlerine yer verilerek araştırmaların kapsamının genişletilmesi önerilmektedir. Bu çalışmada, görme engelli bireylerin deneyimlerini anlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ancak, gelecekteki araştırmalarda ölçek geliştirme çalışmaları veya farklı anket teknikleri kullanılarak veri toplama sürecinin çeşitlendirilmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra, bu araştırmada yalnızca görme engelli bireylerin görüşlerine odaklanılmıştır. Gelecekte gerçekleştirilecek çalışmalarda, ebeveynler, öğretmenler ve politika yapımcıların da görüşlerinin alınması, böylece engelli bireylerin karşılaştıkları sorunların daha geniş bir perspektiften ele alınması önerilmektedir.

Uygulamaya yönelik olarak ise kent sakinlerinin engelli bireylere yönelik farkındalığını artırmak amacıyla düzenli seminerler, eğitim programları ve toplumsal bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra, belediyelerin şehir planlaması kapsamında gerçekleştireceği düzenlemeler, görme engelli bireylerin erişilebilirlik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik somut adımlar içermelidir. Kent içi fiziksel altyapının engelli dostu hale getirilmesi, bu bireylerin bağımsız hareket edebilme kapasitelerini artıracaktır. Son olarak, araştırma bulguları doğrultusunda, ilgili kamu kurumlarının görme engelli bireylerin kentsel yaşamda karşılaştığı sorunlar konusunda toplumsal bilinç oluşturmak amacıyla kamu spotları hazırlaması önerilmektedir. Bu tür farkındalık çalışmaları, toplumsal duyarlılığın artırılması ve kapsayıcı şehir politikalarının geliştirilmesi açısından önemli bir katkı sunacaktır.

Kaynakça/Reference

- Akıncı, Z. ve Sönmez, N. (2015). Engelli bireylerin erişilebilir turizm beklentilerinin değerlendirilmesine yönelik nitel bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 97-113. <https://doi.org/10.17123/atad.vol26iss195912>
- Arıkan, Ç. (2001). *Türkiye’de Görme Özürlü Kadınlar: Sorunlar, Beklentiler, Çözüm Önerileri*, Ankara: Körler Federasyonu Yayın No:3.
- Arslan, Y., Şahin, H. M., Gülnar, U., Şahbudak, M. (2014). Görme Engellilerin Toplumsal Hayatta Yaşadıkları Zorluklar (Batman Merkez Örneği). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-14.
- Bezyak, J. L., Sabella, S. A., & Gattis, R. H. (2017). Public transportation: An investigation of barriers for people with disabilities. *Journal of Disability Policy Studies*, 28(1), 52-60. <https://doi.org/10.1177/1044207317702070>
- Boadi-Kusi, S. B., Amoako-Sakyi, R. O., Abraham, C. H., Addo, N. A., Aboagye-McCarthy, A., & Gyan, B. O. (2024). Access to public transport to persons with visual disability: A scoping review. *British Journal of Visual Impairment*, 42(1), 71-85. <https://doi.org/10.1177/02646196231167072>
- Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education*. Pearson.
- Casey, H., Brady, N., & Guerin, S. (2013). “Is seeing perceiving?” Exploring issues concerning access to public transport for people with sight loss. *British Journal of Visual Impairment*, 31(3), 217-227. <https://doi.org/10.1177/0264619613495023>
- Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Çakıroğlu, O. (2016). Özel eğitimde temel kavramlar. V. Aksoy (Ed.), *Özel eğitim içinde* (1. Baskı) (ss. 2-18) içinde. Pegem Akademi.
- Çarkçı, Ş. (2011). *Engellilerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kanyılmaz Polat, E., Bacak, B., & Kiroğlu, F. (2020). Çalışma yaşamında görme engelli bireyler: Çanakkale örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(49), 917-960. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.610253>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. (Resmî Gazete. 31152) https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_ha_li.pdf
- Okur, M. R. ve Demir, M. (2019). Görme engelli öğrenenlerin eğitim yaşantısında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, açık ve uzaktan öğrenme alanı için çözüm yolları geliştirilmesi. *AUAd*, 5(2), 49-62.
- Özgür, İ. (2004). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Özteke Kozan, H. İ., Bozgeyikli, H., & Kesici, Ş. (2018). Engelsiz Kent: Görme Engelli Bireylerin Kentlerde Yaşadıkları Problemler. *İdealkent*, 9(23), 216-235. <https://doi.org/10.31198/idealkent.416798>
- Pehlivanoglu, B. (2012). Konaklama yapılarının engellilere yönelik oda düzenlemelerinin irdelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(4), 27-35.

- Şat, N. ve Göver, T. (2017). Engelliler için belediyelerin erişilebilirlik sorumlulukları: Çorum engel haritası projesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 521-542. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.287902>
- World Health Organization. (2011). World report on disability 2011. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575>
- World Health Organization. (2021). Blindness and vision impairment: WHO factsheet. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Although various arrangements have been made in budget and urban planning plans to support the full participation of visually impaired individuals in social life in Türkiye, these measures are far from fully meeting the needs of disabled individuals (Arslan et al., 2014). The inadequacy of financial support provided to disabled individuals continues, and it is observed that the urban infrastructure is not arranged in a disabled-friendly manner. The irregularity of sidewalks, avenues and streets, inadequate street lighting, traffic lights without audible signal systems and the inappropriate design of public transportation vehicles and shopping malls in terms of accessibility are among the main factors that restrict the freedom of movement of visually impaired individuals. One of the main reasons for these problems is that the opinions of disabled individuals are not sufficiently included in the budget and urban planning processes. Urban planning that does not consider the physical and social obstacles that disabled individuals face makes urban life difficult for these individuals. Therefore, many cities lack accessibility for visually impaired individuals and cannot provide the necessary conditions for them to continue their daily life activities independently (Arslan et al., 2014; Özteke-Kozan et al., 2018). One of these cities is Bolu. Bolu is a city known for its natural beauties, attracts attention with its industrial investments and proximity to big cities, and its rapidly increasing population. However, one of the groups most affected by these rapid structural change processes is the visually impaired individuals living in the city. In this study, the difficulties encountered by visually impaired individuals living in Bolu's urban environment are discussed and the current situations are analyzed based on the experiences of these individuals. Increasing the liveability level of a city is directly related to the effective use of social services by groups such as children, women, the elderly and disabled individuals. In this context, the ability of disabled individuals to access public spaces on an equal basis with other individuals is a critical element that should be taken into consideration in urban planning. In this context, the main purpose of the research is to determine the views of visually impaired individuals living in Bolu regarding the problems they encounter in urban life and to understand these experiences in depth. In addition, it is anticipated that the findings will make a significant contribution to the development of urban planning and social services to meet the needs of disabled individuals.

2. METHOD

This research was conducted to determine the views of visually impaired individuals on the problems they encounter in urban life in Bolu, and the case study design, one of the qualitative research methods, was used as a basis. Qualitative research is defined as scientific processes that aim to reveal perceptions and events in a realistic and holistic way by using data collection techniques such as observation, interview and document analysis in a natural environment (Yıldırım & Şimşek, 2018). According to Bogdan & Biklen (1998), case studies can examine a specific individual or a community, as well as focus on analyzing the situation of this individual or community within a specific process. In this context, within the scope of the research, the difficulties encountered by visually impaired individuals living in Bolu in urban life were discussed in detail and a comprehensive evaluation was made based on the experiences of these individuals. In this study, the data collection process was carried out using the semi-structured interview technique, which is one of the qualitative research methods. In the process of creating the interview questions, the relevant literature was reviewed and in line with the information obtained, questions were prepared regarding the problems, expectations and suggestions of visually impaired individuals in urban life in Bolu. To ensure the validity and scope integrity of the interview form, the prepared questions were presented to the evaluation of a measurement and evaluation expert, three field experts and one experienced qualitative researcher and finalized in line with the expert

opinions. The form also included an information section regarding the purpose of the research and the purposes for which the obtained data would be used. To test the effectiveness of the interview process, a pilot study was conducted with a volunteer participant before the interviews. As a result of the pilot study, it was determined that the questions were clear and understandable, and no changes were required to the data collection tool. All interviews within the scope of the research were conducted face-to-face by the researcher and the duration of each interview was determined as a minimum of 15 minutes and a maximum of 20 minutes. As a result of the evaluation, it was determined that the interviews lasted an average of 17 minutes.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The data obtained as a result of this research, which was conducted to determine the opinions of visually impaired individuals regarding the problems they encounter in city life in Bolu, Turkey, were collected under four main themes. These themes are lack of social activities, low employment and financial opportunities, accessibility, and expectations and suggestions. According to the research findings, it has been determined that most visually impaired individuals do not have an additional source of income other than their disability pension. Individuals who want to participate in working life encounter negative attitudes of employers in their job applications, and this situation usually causes the applications to be inconclusive. These findings reveal that one of the most fundamental problems encountered by visually impaired individuals is insufficient employment opportunities and economic difficulties. These results are consistent with the studies conducted by Çarkçı (2011) and Kanyılmaz-Polat et al. (2020). In this context, it is thought that new policies should be developed for the employment of visually impaired individuals, employers should be encouraged to employ disabled people, and improvements should be made in disabled salaries. This research was conducted to determine the views of visually impaired individuals on the problems they encounter in urban life, and suggestions for implementation and future research were presented in line with the findings. In the scope of further studies, it is recommended to expand the scope of the research by including the views of visually impaired individuals with multiple disabilities. In this study, a semi-structured interview form was used to understand the experiences of visually impaired individuals. However, in future studies, it is recommended that the data collection process be diversified by using scale development studies or different survey techniques. In addition, this research only focused on the views of visually impaired individuals. In future studies, it is recommended that the views of parents, teachers and policy makers be obtained, so that the problems encountered by disabled individuals can be addressed from a broader perspective.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 03.04.2025

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2025/174

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmanın herhangi bir kişi ya da kurumla finansal ya da kişisel yönden bağlantısı yoktur. Bu nedenle araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.